

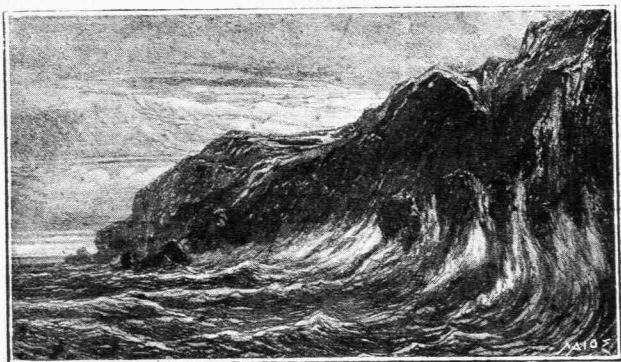
ΝΑΥΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ο ΠΙΛΟΤΟΣ ΤΟΥ ΔΑΡ—ΜΠΟΓΑΖ

ΚΑΤΕΒΑΙΝΑΜΕ από την Πόλι. Είχαμε περάσει τὰ μπουγάζια, τὴν Τένεδο, καὶ τώρα ἐβγαίναμε ἀπὸ τὸ κανάλι τῆς Χίου, πλώρη κατὰ τὸ Κουσάντασι. Ἦτανε μιὰ νύχτα μοναδική· τὸ μελτέμι εἶχε πέσει ἀπὸ νωρίς, ἡ θάλασσα ἦτανε λάδι· τὰ ἄστρα ἔλαμπαν σὰν μπριλ-
λάντια στὸν οὐρανό. Ἐπηγαίναμε μὲ δέκα μίλλια· ὅ,τι ἐχρειάζετο. Ἡ «Ἀργώ» ἐπαράδβαινε στὰ χρόνια μὲ τὸν καπετάνιο τῆς, τὸν καπτὰν Χαραλάμπη μὲ τὸ ὑπογένηιο τὸ ἀρειμάνιο, τὸ φαρό, μισὸ ἄλατι καὶ μισὸ πιπέρι. Βαπόρι τοῦ Πάλμερ, εἶχε γεράσει στὴν Ἀγγλία πρὶν ἀκόμα ἔλθῃ στὰ νερά μας. Μὰ ἄς εἶναι καλὰ ἢ μπο-
για τῆς Μουράμπιας ποῦ τῶκανε καινούργιο.

Εἴμαστε στὸ κάτω πόστο τοῦ κομαντάντε· ὁ δεῦτερος κυβερνοῦσε ἀπάνω. Ἦτανε ἡ ὥρα ποῦ ὁ καπτὰν Χαραλάμπης τραβοῦσε τὸν ναργιλέ του. Ἦρθε μπρὸς αὐτὸς καὶ πίσω ὁ καμαρωτὸς μὲ τὸν ναργιλέ, καὶ ξαπλώθηκε στὴ συνηθισμένη θέσι του. «Φέρε καὶ τὴ φωτιά. Ἐλα, ἔλα, γιὰ τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας! κουνήσου... Καὶ τὸν καφέ! Ὅλα θὰ σᾶς τὰ λένε!» Μαζευτήκαμε τριγύρω του, ποιὸς στὸν πάγκο, ποιὸς σὲ σκαμνί, τυλιγμένοι καλὰ στὰ καπὸτα μας· μιὰ ψυχρίτσα σὲ τρυποῦσε ὥς τὸ κόκκαλο. Ἐπὶ ἓνα τέταρτο μιλιὰ· δὲν ἄκουγες παρὰ τὸ γουργουρητὸ τοῦ ναργιλέ. Χωρὶς αὐτὸ τὸ προοίμιο ὁ καπτὰν Χαραλάμπης δὲν ἄρχιζε ποτὲ τὸ διήγημά του. Ὅταν εἶχαμε μπουνατσεξ, μᾶς ἔλεγε κάθε βράδυ σχεδὸν ἀπὸ ἓνα. Ἦτανε

πάντοτε μία ιστορία τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὅχι ὅτι τὰ εἶχε ἰδεῖ· διότι εἶχε γεννηθῇ τὸ τριανταένα. Ἀλλὰ τὰ εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὸν πατέρα του, τὸν καπετὰν Κίρκο Σαῆ. Ὁ Κίρκος Σαῆς ἢ Γκαϊβός, μ' ἓνα μάτι, ποῦθελπε περισσότερο ἀπὸ δύο, ὀνομαστός, ἐστάθη ἐπιστάτης τῶν караβιῶν τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ, ποῦ εἶχε στήν Σκάλα τῶν Σαλώνων, ὁ Τεπελενλῆς. Κοντός, τοσοσδούλης, αὐτὸς καὶ τὸ μακρὺ γιαταγάνι ποῦ εἶχε στὸ σελάχι του, σχηματίζανε ἓνα σταυρό. Ἦτανε ὁ τρόμος καὶ ὁ φόβος στὴ Σκάλα τῶν Σαλώνων καὶ στὸν Ἐπαχτο. Στὸν πόλεμο κυβερνοῦσε ἓνα μίστικο· ἔκανε δέκα μάχαις, ἔχασε τὸ χέρι του ἀπὸ σμιδράλι, ἐπῆρε τὸ ἀριστεῖο τοῦ Ἀγῶνος καὶ σύνταξι ἐξήντα δραχμαῖς καὶ τραβήχτηκε στὸ Γαλαξειδί. Ἦτανε ἡ ζωντανή ιστορία

«Κότσικας»

τῆς Ἐπαναστάσεως. «Πότε ἔκαψε, καπτὰν Γιάννη, ὁ Κανάρης τὸν Καραλῆ; — Ἐξῇ Ἰουνίου 1822». — «Πότε ὁ Ἰσμαήλ Γιμπραλτάρ πῆρε τὴν Κάσσο; — Στὰ 24».

Ἀπ' αὐτὸν λοιπὸν τὰ εἶχε μάθει ὁ γιὸς του ὁ καπτὰν Χαραλάμης, χιλιάδες λεπτομέρειαις καὶ χιλιάδες ἀνέκδοτα, μόνη κληρονομιά ἀπὸ τὸν πατέρα του, τὰ ἔλεγε καὶ τὰ ξανάλεγε, τὰ ἐκλοθογύριζε αἰωνίως στὸ κεφάλι του. Εἶχαν γίνεи τόσο πολὺ δικὰ του, ὥστε ἐνόμιζε κι' ὁ ἴδιος ὅτι τὰ εἶδε, ὅτι ἦτο παρὼν καὶ αὐτὴ τὴν ἐντύπωσι σοῦ ἔκανε. Δὲν ἦταν ψέματα, δὲν ἦταν παραμύθια.

Εἴμεθα τώρα καταμεσῆς στὸν ἀπέραντο κόλπο τῆς Σκάλα-Νόβας, πάντα πλώρη στὸ Κουσάντασι. Ἀριστερὰ ὁ κάβο-Κόρακας, δεξιὰ ἡ Ἰκαριά καὶ ἡ Σάμος καὶ ἀνάμεσα νησιοῦ καὶ στεριᾶς ἀρχίζει νὰ ξεχωρίζῃ ἡ μπούκα τοῦ Δάρ-Μπογάζ. Τὸ φανάρι, ποῦνα

ἀπ' ὅξω ἀπ' τὸ Πόρτο - Βαθύ, φέγγει πιά καλὰ. «Τὸ φανάρι τοῦ Κότσικα!» λέει ὁ καπτὰν Χαραλάμπης καὶ ἐτράβηξε δυνατὰ καὶ γλήγορα - γλήγορα καὶ πολλαῖς φοραῖς τὸν ναργιλέ του. Ἡ διήγησι ἐπλησίαζε. «Γιὰ σὰς τὸ φανάρι τοῦ Κότσικα, εἶπε, εἶναι ἓνα φανάρι ὅπως τὸ φανάρι τῆς Παραπόλας καὶ ὁ Κότσικας ἓνας κάδος ὅπως ὁ κάδο - Σκρόφαις καὶ ὁ κάδο - Πάπας. Γιὰ μένα ὅμως εἶναι διαφορετικό, εἶναι ὁλόκληρη ἱστορία. Δὲ θὰ μπορέσω ποτὲ νὰ ξεχάσω

τὸ καπτὰν Νικόλα τὸν Φραγγιό ἀπὸ τὸ Κουσάντασι καὶ τὴν φεργάδα τοῦ Πατρονάμπη ποῦ βούλιαξε μπροστὰ στὸν Κότσικα. Χωρὶς τὸν Φραγγιό, μιὰ βραδυὰ τοῦ 24, Σάμος καὶ ἐλληνικὸς στόλος πέφταν στὰ χέρια τοῦ Καπουδάν - πασσα. Καπτὰν Νικόλας! Ἦτανε Κουσαντασιανός. Μικρό, ἡ φτώχεια τὸν ἔκανε νὰ πάη μεροκαματάρης μέσα βαθειὰ στὴν Ἀνατολή, ἴσα μὲ τὸ Ἀφιόν - Καρὰ - Χισάρ, φαντάσου. Γύρισε μὲ κᾶτι παραδάκια, πῆρε βάρκα, πῆρε γυναῖκα καὶ ἔχτισε τὴν καλύβα του στὸ γιאלὸ κοντὰ στοὺς ψαράδες, στὸ Ἀσλάν - Μπουρνοῦ, ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὸ Κουσάντασι. Φαρὰς καὶ αὐτὸς στὴν ἀρχή. Μὲ τὴν φαρικὴ ὅμως δὲν ἔκανε μεγάλα πράματα, ἀλλὰ τοῦ χρησίμεψε νὰ μάθῃ ὅλα τὰ νερά, ὅλαις τῆς ξέραις, ὅλαις τῆς κακοτοπιαίς, τὰ ρέμματα ἀπὸ τὸν Τσεσμέ γύρω - γύρω, ὡς τοὺς Φούρνους, καὶ μέσα στὸ Δάρ - Μπογάζ ὡς κάτω στὸ Μπουδρουμί· σιγά, σιγά, δὲν περνοῦσε ξένο καράδι, χωρὶς νὰ πάρῃ πιλότο τὸν καπτὰν Νικόλα· γιὰτ' ἦταν καὶ γλυκομίλητος, δὲν ἦταν ἀγρίμι σὰν τοὺς ἄλλους. Ἔτσι λοιπὸν ὁ Φραγγιός ἔκανε τὴ δουλειά του, ἔχτισε σπίτι καὶ στὴν καλύβα ποῦ τῆς ἔθαβε ὁ ἄμμος τὰ παράθυρα ἔδαλε τὸν ὑποταχτικὸ του τὸν Γιωργή. Κι' ὅλο πῆγαινε μπροστὰ. Ὁ ναύαρχος ὁ Φραντσέζος δὲν ἔδωκεν ἀπὸ τὴν Σμύρνη, χωρὶς νὰ ζητήῃ τὸν καπτὰν Νικόλα· καὶ τὸ «καρᾶνι τῆς Ἀνατολῆς» ποῦ ἐρχότανε δυὸ φοραῖς τὸν χρόνον ἀπὸ τὴν Μαρσίλλια στὴ Σκάλα - Νόβα, τὸν Φραγγιό ζήτηγε γιὰ κάποιον πιλότο. Καὶ δούλευε, δούλευε ὁ Νικόλας, γιὰτ' εἶχε δυὸ ἀγόρια καὶ δυὸ κορίτσια ν' ἀναστήσῃ καὶ τὸ χειμῶνα ποῦ χαλοῦσαν οἱ καιροί, βγαίνουν ἢ φοῦσταις, ἢ γαλιῶταις κ' ἢ ταρτάνες μὲ τοὺς κουρσάρους καὶ λιγότερευαν ἢ δουλειαῖς, στὸ σπίτι του ὅλοι δουλεύανε, μικροὶ μεγάλοι, πλέκανε δίχτυα, κιοῦρκους, καλάθια, καὶ πουλοῦσαν στὸ Κουσάντασι, στὰ Σώκια καὶ στὴ Σάμο ἀκόμη μέσα, στὸ Τηγάνι. Ὅλα λοιπὸν πῆγαιναν καλὰ. Καὶ ὅμως ἡ κυρὰ Ρήνη ἢ γυναῖκα του μουρμουρίζε πάντα λιγάκι. Δὲν ἦταν κουτὴ ἢ κυρὰ Ρήνη μὲ τὸ καλεμκερί καὶ μὲ τὸ γαρούφαλο στ' αὐτί, πάντα ἀνασκουμπωμένη, ποῦ δὲ καθότανε ποτὲ ἡσυχῇ σάματι νάχε τὸ καρφί. Ὅταν ὁ καπτὰν Νικόλας ἐγύριζε ἀπὸ τὸ

Καπτὰν Νικόλας
Φραγγιός
κάποιος πιλότος

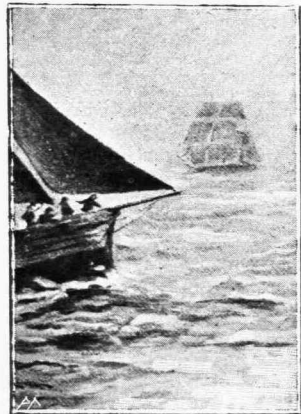
Τηγάνι, από τὸ Βαθύ, ἀπὸ τὸ Καρλόβασι, καὶ τώρα κάμποσο καιρὸ ὅλο στὴ Σάμο βρισκότανε, ἦτανε σὰν διαφορετικὸς, ξαναμμένος. Ἡ κυρὰ Ρήνη τὸν κύτταζε προσεκτικὴ μὲ τὰ δυὸ μεγάλα τῆς μαύρα μάτια κι' ἄρχισε νὰ γίνεται μελαγχολικὴ. Δὲν τῆς ἄρесе. Ὁ φρόνιμος καπτὰν Νικόλας ἄρχισε νὰ περπατᾷ σειῶντας καὶ λιγιῶντας. Κρέμασε ἓνα ἀσημοκαπνισμένο χαντζάρι. Ἡ κυρὰ Ρήνη ἔκανε τὸ σταυρό της. Σιγὰ, σιγὰ ξεσκεπᾶστηκε περισσότερο. Ἄρχισε νὰ βγάνῃ λόγους στὰ παιδιὰ του καὶ στὸν ὑποταχτικὸ του τὸν Γιωργῆ, ποῦ τὸν κύτταζε μὲς στὸ στόμα. «Ραγιᾶς, ἔλεγε, τί θὰ πῇ ραγιᾶς; Ραγιᾶς δὲ θὰ πῇ τίποτε. Μὴ σ' ἀκούσω, μωρὲ Γιωργῆ, καὶ πῆς πιά ραγιᾶς, γιατί θὰ σοῦ φέρω μὲ τὴ ματσούκα στὸ κεφάλι. Ἑλληνας νὰ λές! Καταλαβαίνεις; Εἰσαι Ἑλληνας! Εἴμαστε Ἑλληνες!» Ἐπειτα τραβοῦσε ἀπὸ τὸν κόρφο του κᾶτι τυπωμένα χαρτιά καὶ μὲ μεγάλῃν δυσκολίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιμονὴν ἐσυλλάβιζε:

«Κεραυνόλαμπτον ἰσοπαθί μου τρομερὰν κροτεῖ σφαγήν.

Θύελλαν τὸ καροφύλλι πνέει φορέην καὶ φυγήν».

Κι' ἔπειτα τὸ μάθαινε καὶ στὰ παιδιὰ. Τῇ κυρὰ Ρήνῃ τὴν ἔπιασε τρομάρα. «Τ' εἶναι αὐτά, χριστιανέ μου! Τρελάθηκαν στὰ γεροντάματα; Θέλεις νάρθουν τὰ ζεῖμπέκια νὰ μᾶς σφάξουν;» Ὁ καπτὰν Νικόλας ἐθύμωσε. «Τὸ μυαλό σου καὶ μιὰ λύρα καὶ τοῦ μπογιατζῆ ὁ κόπανος. Δὲν κοπιᾶζουμε ἀπὸ δῶθε τὰ ζεῖμπέκια! Αὐριο θ' ἀκούσης τὸ σαμιώτικο σπαθί. Καὶ τοῦτα ποῦ σὰς διαδάζω εἶναι ἅγια πράγματα, τὰ τραγούδια τοῦ κυρίου Κλεάνθη, τοῦ ποιητῆ τῆς Σάμος. Ποῦ ξέρεις ἐσὺ τί σοῦ γίνεται!» Καὶ δὸς του ὀλοένα στὴ Σάμο, νὰ τρέχῃ μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὸν Κλεάνθη.

Σὲ λίγαις ἡμέραις πραγματικῶς ἦρθε στὴ Σάμο ὁ Λυκοῦργος ὁ Λογοθέτης, ὁ Λαχανᾶς ὕψωσε τὴ σημαία τῆς ἐλευθερίας, ἔφιαξαν στρατό, ὀχυρώσανε τὸ μέρος καὶ ἔπειτα ἐβόησαν στὴ στεριά, ἀνέβηκαν στὸ βουνό τῆς Μυκάλης, πῆγαν ὥς τὰ Σώκια σφάζον-

«...» Ἐλα ᾠάνω!»

τας Τούρκους καὶ κάνοντας πλιάτσικο. Δὲν ἔμεινε τέντζερес, ἀλέτρι, βόϊδι, ἀρνὶ ποῦ νὰ μὴ πάῃ στὴ Σάμο καὶ φωτιά στὴ φωτιά! Οἱ Τούρκοι πρόγγιξαν πέρα καὶ φεύγανε σὰν τὰ γίδια κατὰ τὸ Ἀγιά-Σουλούκ. Τότε πλέον ὁ καπτὰν Νικόλας πῆγε νὰ τρελαθῇ.

Πήδαγε ὡς ἐκεῖ πάνω καὶ φώναζε « Τσάπ! τσάπ! τσάπ! Πάνε στὴ Κόκκινη μηλιά! » Ἦθελε νὰ τρέξῃ μαζί. Ἡ κυρὰ Ρήνη τὸν ἔκλεινε μέσα. « Βρὲ ἀναθεματισμένε, σκύλε, ποῦ θὰ πᾶς, νὰ χάσῃς τὴ ζωὴ σου! Δὲ λυπᾶσαι τὰ παιδιὰ! Θὰ μοῦ τρέξῃς τώρα μαζί μὲ τοὺς Σαμιώταις, τοὺς σπαντιδούς! » Γιὰ νὰ ξεθυμάνῃ καὶ νὰ ξετροπιασθῇ στὸν Κύριον Κλεάνθη καὶ τοὺς Σαμιώταις, ὁ Φραγγιὸς πᾶει στὸ γιαλὸ, μπαίνει στὸ καῖκι του, τὴν « Ἀλωποῦ » καὶ πηγαίνει καὶ ἄρπάζει τὴν νύχτα ἓνα κανόνι τουρκικὸ ἀπὸ τὴν τάμπια τῆς Κανατίτσας, στῆς Ἀσίας τὸ μέρος — οἱ τοπτοσίδες ροχαλίζανε στὰ καλύδια τους, — καὶ τὸ πᾶει στὸ Τηγάνι τῆς Σάμου ποῦ ἔχτιζαν τὸ φρούριο τοῦ Λυκούργου. Ἀργότερα ὅταν ἦλθαν τὰ Ὑδραῖϊκα, Σπετσιώτικα καὶ Ψαριανὰ καράδια, εἶχε καινούργιους ἐνθουσιασμούς. Παίρνει τὸ βόδι του τὸ « Μελιό », ποῦ τῷχε μανάρι, καὶ μὲ τὰ παιδιὰ μαζί καὶ μὲ τὸν Γιωργῆ, σπρωξιάς, κλωτσιάς, τράβα τὴν οὐρά, τὸ ρίχνουν μέσ' τὸ καῖκι. Τὸ στέλνει στὸ ναύαρχο Σαχτούρη μὲ τὸ ἐξῆς γράμμα :

Ὁ Πατρονάμπης

« Ἐξοχότατε ναύαρχε Καπτὰν Γιωργάκη,

Σὲ προσκινῶ, μὲ τὸ παρὸν λαβένις κὲ τὸ βόδι,
νὰ τὸ φᾶνε ἡ ἀθρόοι τὶς φλότας ις' ἱγίαν τὶς πατοῖδας.
κὲ νίκας κατὰ βαρβάρο δοροῦμενος.

Ὁ καπο πιλότης

Καπτὰν Νικόλας Φραγγιός. Κουσαντασιανός».

Ἡ κακομοῖρα ἡ κυρὰ Ρήνη ἐξακολουθοῦσε νὰ φωνάζῃ : « Αὐτὰ θὰ μᾶς φέρουνε τὰ Ταγκαλάκια καὶ τὰ Ζεῖμπέκια νὰ μᾶς σφάξουν μέσ' στὰ σπίτια μας ὡς καθὼς στὴ Χιό ». Καὶ πραγματικῶς αὐτὴ τὴν ὥρὰ ὁ κίνδυνος ἦταν κοντά. Τὰ πράγματα δυσκόλεψαν. Οἱ Σαμιώταις ὑποχωρήσανε στὸ νησί τους. Τὰ τουρκικὰ στρατεύματα ἄρχισαν νὰ ἔρχονται μυρμηγκία ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, ὁ Ἑλεξ - Ὁγλοῦς ἐγύρισε στὰ Σώκια. Ἡ Τουρκία ἤθελε νὰ πιᾶσῃ τὴ Σάμο, νὰ χαλάσῃ τὰ σχέδια τοῦ Λυκούργου. Ὁ καπτὰν Φραγγιὸς συλλογιζότανε : « Νὰ μποροῦσα νὰ ποῦλαγα τὸ σπίτι, νὰ πέρναγα τὴ φαμίλια στὴ Σάμο καὶ νὰ πῆγαινα μὲ τὰ πολεμικά; » Νὰ φύγουν, ἦταν σύμφωνη καὶ ἡ κυρὰ Ρήνη. Ἀλλὰ ποιὸς ἀγόραζε τώρα; Τρόμος καὶ φόβος κρατοῦσε

όλη τήν κόστα, πέρα καί πέρα, από τό 'Αῦθαλί ὡς τό Μπουδρουμί. Τέλος πάντων τῶδωσε. Σ' ἔνα Τούρκο, γιά ἕνα κομμάτι ψωμί. Ἦτανε καιρός. Οἱ ξεῖμπέκοι καί οἱ μπασιμπουζοῦκοι ἦσαν πιά κοντά. Ἡ φωτιαῖς τους ἐφαίνοντο ἐπάνω στής ραχοῦλες· αὐριο θάτανε στό γιαλό. Ρίξανε ὅ,τι εἶχαν καί δέν εἶχαν, ρούχα, κρεβάτια, σοφάδες, τεντζερέδες, κόττες, τή γίδα, δίχτυα, κοφίνια, τοὺς βασιλικούς καί τῆς γαρουφαλιαῖς, μέσα στό καῖκι καί κάνανε πανιά. Ἡ κυρά Ρήνη ἔλεγε: «πᾶμε στά Βουρλά, πᾶμε στής Φώκαις, πᾶμε στ' Ἀλάτσατα» μὰ ὄχι στή Σάμο, μέσα στή φωτιά, νά κλειστοῦμε σάν τὰ ποντίκια. Νά, αὐριο θά τήν πάρουν κι' αὐτὴν οἱ Τούρκοι, τί νομίζεις». «Κατά-

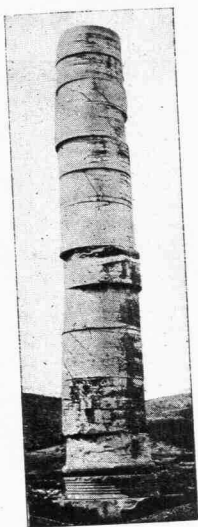

ρ'Ο,τι] σώζεται σήμερα ἀπὸ τό φρούριον τοῦ Λυκούργου

πισ λοιπόν τῇ γλῶσσα σου, γυναῖκα, ποῦ θά μοῦ πῆς πῶς θά πάρουν τὴ Σάμο! Νά, ἀπὸ θῶ θά τήν πάρουν!» καί κτυποῦσε τὸν ξερβὸν ἀγκῶνα του μὲ τὴν παλάμη τοῦ δεξιοῦ του χεριοῦ. Ἔβαλε πλώρη κατὰ τὸ Βαθὺ τῆς Σάμου. Ὁ ἄνεμος λεπτὸς καί καθαρός. Ὅλο τὸ ἀπομεσήμερο ἀρμένιζαν· τὸ μεγάλο κόκκινο πανὶ τοῦ καπτάν Νικόλα εἶχε γίνη σάν μπαλόνι. Ἀλλὰ ὁ πουνέντες δέν τοὺς ἄφινε καί πηγαῖναν ὅλο βόλταις. Τὸ Δάρ-Μπογάζ ἔδειχνε ρέμμα δυνατό. Ἡ γουάρδα-κόσταις τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου, ποῦ σὲ περίστασι θά γλυτώνανε τὸν καπτάν Νικόλα, δέν μπορούσαν νὰ περάσουν ἀπάνω. Κι' ὅλο ἕνα ἐδράδυαζε.

Ὁ τουρκικὸς στόλος, μοιρασμένος σὲ δυό, προσπαθοῦσε νὰ μπλοκάρῃ τὴ Σάμο κι' ἔπειτα νὰ κἀνῃ πλάταις στό στρατὸ νὰ περάσῃ τὸ Δάρ-Μπογάζ μὲ τῆς φελούκαις καί νὰ κἀνῃ ντισμπάρκο ἀπάνω

στό νησί. Ὁ μισός λοιπόν ἦτανε πρὸς ὦρα ἀραγμένοις ἀποκάτω ἀπὸ τὸν κάθο τῆς Καναπίτσας, στὸ πλευρὸ τῆς Ἀσίας, κάτω ἀπὸ τὸ Δάρ-Μπογάζ, σότο-βέντο τοῦ ἐλληνικοῦ. Ὁ ἄλλος μισός, ποῦ εἶχε κατέβῃ ἀπὸ τὰ Δαρδανέλλια, ἦτανε ἀπ' ὅσω ἀπὸ τὸ Κάστρο τῆς Χίου στὴν ἄγκυρα καὶ μελετοῦσε νὰ πέσῃ μὲ περίστασι μὲς τὸ Δάρ-Μπογάζ ἀπὸ πάνω. Πρώτῃ εἶχε σαλπάρῃ ἢ φεργάδα «Ἑσμὲ» γιὰ κατασκόπηση κι' ἦρθε στοὺς Φούρνους, ἔπειτα στὸ Καρλόδασι καὶ τραβοῦσε στὸ Κουσάντασι πρίμα. Οἱ δικοὶ μας πάλι, ἡ μοῖρα τοῦ κύρ Γιωργάκη Σαχτούρη, ἡ μοῖρα τοῦ Κολανδρούτσου καὶ οἱ Ὑδραῖοι καὶ Ψαρινοὶ μπουρλοτιέροι εἶχαν ρίξει τὴν ἄγκυρα πίσω ἀπ' τὸν Ἄσπρο-Κάθο κατὰ τὸ Τηγάνι καὶ κατὰ τὴν Κολόνα. Ἐξάφνα λοιπόν τοῦ παρουσιάστηκε τοῦ καπτάν Νικόλα ἡ τούρκικη φεργάδα σὰ στοιχειό, ἀφίνοντας τὸ Κοκάρι δεξιὰ. Δὲν ἐπερίμενε τούρκικο τόσο κοντά. Τοῦρθε ἡ ἰδέα νὰ χωθῇ μὲς στὸ Δάρ-Μπογάζ, μὰ δὲν ἐπρόφταινε. Ἡ ὁλοκαίνουργη φεργάδα, ὅλα τὰ πανιά τῆς ἔξω, ἐρχότανε καταπάνω του. Ἐλαμπε ὅλη. Ἡ φιγούρα τῆς μπροστὰ χρυσῇ, ἡ πρύμνη τῆς ψηλῇ, κεῖ πάνω, ὅλο μπιχλιμπίδια. Πενήντα τέσσαρες μπουκαπόρταις ἀνοικταῖς δείχνανε τὰ μεγάλα τῆς κανόνια. Ὅταν ἔγινε σὲ τίρα κανονιοῦ, ἔρριξε μιὰ τοῦ δύστυχου καπτάν Νικόλα. «Ἐλα πάνω!» Τί νὰ κάνῃ. Ὅρτσάρισε, λιγότεφε τὸ πανί του, πάει κατὰ τὴ φεργάδα. Αὐτὴ ἐστάθηκε ἀλλὰ κάπα κι' ἔρριξε τὴ σχοινένια σκάλα. Ἄσπρος σὰν τὸ πανὶ ὁ Φραγγιὸς σκαρφάλωσε ἀπάνω. Ἡἔφερε τὰ τούρκικα. «Σαμπαχλάρ χαῖρ ὅλσοῦν, Ἐφέντηδες!» καὶ δόστου τεμενάδες. Τὸν πῆγαν Ἡ κολώνα τῆς Σάμου στὸν Πατρονάμπεη. «Ὅσκελτινίς!» χαιρετη-(λείψανον τοῦ Ἡραίου) θήκανε. «Ποῦ πᾶς;» «Φεύγω, Ὑψηλότατε, γιατί φοβάμαι τὰ ταγκαλάκια». Ἦτανε κι' ὁ μουτεσαρίφης τοῦ Κουσάντασι μέσα. Τὸν ἐγνώρισε. «Πατρονάμπεη, τοῦ λέει, ἔχεις τὸν καλλίτερο πιλότο στὰ χέρια σου. Ἀπ' αὐτόν ἄλλος δὲν εἶναι νὰ σὲ πάῃ μὲς τὸ Δάρ-Μπογάζ τὰ μεσάνυχτα!» Ὁ καπτάν Νικόλας ἀνατρίχιασε. «Νὰ πάω τὸ θάνατο μὲς» σι' ἀδέρφια μου;»

Ὁ Πατρονάμπεης ἐχάϊδεψε δύο τρεῖς φοραῖς τὸ ὠραῖο ξανθὸ τοῦ γένι ἐσπρωξὲς τὸ σαρίκι του ἴσα μὲ τὰ φρύδια, ἔβαλε τὸ ἄσπρο τοῦ ἀριστοκρατικὸ χέρι στῆς μαλαμοκαπνισμέναις πιστόλαις του καὶ μὲ τὸ ἄλλο τράβηξε ἓνα πουγγὶ φλωριά. «Γκιαούρ! τοῦ λέει. Κύττα με καλὰ στὰ μάτια». Ὁ καπτάν Νικόλας εἶχε συνέλθει, τὸν κύτταξε ἀτάραχος. «Γκιαούρ», τοῦ λέει, δείχνοντας τὰ πιστόλια καὶ τὸ πουγγί, «ἢ τοῦτο ἢ κεῖνα! Θὰ μὲ πᾶς στὸ Δάρ-Μπογάζ!»

Ὁ καπτάν Νικόλας εἶχε κάνει πλέον τὸ σχέδιό του. «Μεῖνε μαζί μας κολαούζος» τοῦ λέει ἑλληνικὰ ὁ μπουτσαρῖφης. «Συλλογίσου τὴ φαμίλια σου ποῦχεις στὸ καῖκι. Ὁ Πατρονάμπης εἶναι σκύλος. Θὰ τοὺς βουλιάξῃ καὶ θὰ σκοτώσῃ καὶ σένα! Μεῖνε στὴ δούλεψι τοῦ Πατισάχ, δὲ θὰ μετανιώσῃς». «Πατρονάμπης», εἶπε ὁ καπτάν Νικόλας καὶ ἔβαλε τὸ χέρι στὸ λαιμό του, «εἶμαι πιστὸς στὸ Ντοβλέτι καὶ μένω μὲ ὅλη μου τὴν εὐχαρίστησι στὴ δούλεψι τοῦ βασιλικοῦ Ντοναμά». «Ἀφεριμ!» ἐφώνησε ὁ Τοῦρκος καὶ τοῦρριξε τὸ πουγγί. «Ἀῖντε νὰ δώσῃς τ' ἄσπρα στοὺς ἐδικούς σου καὶ νὰ γυρίσουν στὸ Κουσάντασι. Εἴμαστε μεῖς νὰ τοὺς διαφεντέψωμε. — Στὰ ζεῖμπέκια νὰ λένε πῶς εἶναι στὴ δούλεψί μου καὶ φθάνει!» Ὁ καπτάν Νικόλας πῆρε τὰ φλουριά κι' ἔτρεξε στὸ καῖκι. Ἦταν ὄλοι σὰν πεθαμμένοι. «Νικόλα μου, Νικόλα μου» εἶπε ἡ κυρὰ Ρήνη. «Μὴ φοδῶσαστε, δὲν εἶναι τίποτα», τοὺς λέει ὁ κακομοίρης ὁ καπτάν Νικόλας μὲ ψεύτικο κουράγιο. Τὴν ἀγκάλιασε, ἀγκάλιασε τὰ παιδιὰ, τὴν ὡμορφη τὴ Μαντίνα, κοπέλλα πιά στὸν καιρὸ της, καὶ τὴ ναζοῦ τὴ Βενέτα, καὶ τὸν Ζαφεῖρη, τὸ καλὸ παιδί, καὶ τὸν μικρὸ τὸν κακομοιρούλη τὸ Φῶτη, ποῦ τὸν λέγανε χαϊδευτικὰ Φισισί, τὸ καμάρι τους. Ἀγκάλιασε τὸν Γιώργη. Ἔκανε νὰ τὸν πάρῃ τὸ παράπονο, μὰ κρατήθηκε. Κεῖνοι κλαίγανε καὶ ὁ Φισισίς τοῦ φίλαγε ὀλοένα τὸ χέρι. Πῶς βαστήχθηκε, πῶς βαστήχθηκε! Καῦμένος καπτάν Νικόλας. Ἀγκαλιάζοντας τοὺς κρυφομίλησε. «Κάντε πῶς πᾶτε στὸ Κουσάντασι καὶ μὲ τὴ σκοτεῖνια βγῆτε στὴ Ζωοδόχο Πηγὴ καὶ πᾶτε στὸ Δεσπότη, τὸν Ἅγιο Σάμου, τὸν Κύριλλο νὰ σᾶς δώσῃ κονάκι». Κατάπιε τὰ δάκρυά του, ἀνέβηκε ἀπάνω καὶ κάθησε ἡσυχος πίσω ἀπ' τὸν Πατρονάμπη, μέσα ἀπὸ τὰ φιλαρέτα, σκυμμένο τὸ κεφάλι. Ἐκαταλάβαινε πῶς δὲν εἶχε κουράγιο νὰ βλέπῃ τὸ καῖκι τοῦ ποῦφευγε μὲ τοὺς δικούς του, ποῦ δὲν θὰ τοὺς ξανάβλεπε. Ὁ Πατρονάμπης σηκώθηκε καὶ πῆγαινε κι' ἐρχότανε· ἔπειτα ξανακάθησε κι' ἐφέρανε τ' ἀσημένια ζάρφια γιὰ τὸν καφέ. Εἶπε νὰ δώσουν καὶ στὸν καπτάν Νικόλα κι' ἔπειτα εἶπε· «αὔριο μὲ τὴ σκοτεῖνια, πρῶτα ὁ Ἀλλάχ, μπαίνομε στὸ Δάρ-Μπογάζ καὶ μιά φορὰ τὸ στενὸ δικό μας, περνάει τ' ἄσκέρι. Ὁ δερέμπης Ἐλέξ Ὁγλοὺς μὲ δεκατέσσερες χιλιάδες, ὅξω οἱ Ἀζάμπ. Ὁ καπουδάν πασσᾶς εἶναι ἀποφασισμένος νὰ δώσῃ τρομερὸ μάθημα σ' αὐτοὺς τοὺς φερμανλῆδες τοὺς ἀποστάταις. Τώρα νὰ γυρίσωμε πίσω νὰ πᾶμε στὸν Τσεσμέ καὶ στὸ Κάστρο νὰ εἰδοποιήσωμε ὅλα τὰ καράδια γιὰ αὔριο». Ὁ καπτάν Νικόλας καφέ ἔπινε ἢ φαρμάκι; Ὁρτζάρισε λοιπὸν ἢ φεργάδα. Δύο ὥραις τὸ πρωῒ ἤσανε μπροστὰ στὸ Κάστρο. Μὲ τὸν ἥλιο βγήκανε στὸν Τσεσμέ νὰ ἰδοῦν ποῦ θὰ κρέμαγαν χριστιανοὺς. Τέσσαρα παλληκάρια ἴσα μ' ἐκεῖ πάνω, τρεῖς Τσεσμελῆδες, ἓνας ἀπὸ τὰ Ἀλάτσατα. Τοὺς εἶχαν πιάσει μὲ τ' ἄρματα στὰ χέρια. Τοὺς κρέμασαν σ' ἓνα πλάτανο. «Παναγία μου», ἔλεγε μέσα του ὁ καπτάν Νικόλας «τ' εἶδαν τὰ μάτια μου. Δὲ θὰ γίνῃ ποτὲ ἡ χάρη σου, Παναγία μου, νὰ τελειώσουν τὰ βάσανά μας». Ἐξαλίστηκε κι' ἄρχισε σχεδὸν δυνατὰ νὰ ψέλνῃ τὸ «Θεοτόκε ἡ ἐλπίς» καὶ ἐπήγαινε τρικλίζοντας,

σάν μεθυσμένος. Ἐπειτα σώπασε, ἴσιασε τὸ κορμί του, ἐσταύρωσε τὰ χέρια του πίσω ὅπως συνείθιζε καὶ βάδισε μὲ βῆμα σταθερό, μ' ὄλο τὸ νοῦ του στὸν Κλεάνθη, στὸ Λυκοῦργο καὶ στὴν ἐλευθεριά.

Τὸ βράδυ ὁ καπουδᾶν πασσᾶς ἔβαλε τὸ σενιᾶλο τοῦ μισευμοῦ κι' ὄλος ὁ στόλος σηκώθη στὰ πανιά. Ἡ φεργάδα «Ἑσμέ» ἀρμένιζε μπροστά, τρία φανάρια στὴ πρύμνη, σενιᾶλο «ἀκολουθεῖτε», ὄλα τ' ἄλλα φῶτα σβυσμένα. Ὁ καιρὸς στὴ Τραμουντάνα. Ὅλα ἐπὶ γαίναν πρίμα καὶ μὲ πολλὰ πανιά, ἄλλα ποῦ νὰ τὴν φθάσουν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἦτανε μιὰ χαρὰ αὐτὴ ἢ φεργάδα, ἐγγλέζικο σκαρί, χτισμένη στὸ Δέσφορδ. Ὅλο χάλκωμα τὰ βρεχάμενα, ἔσχιζε τὴ θάλασσα σάν γοργόνα.

* *

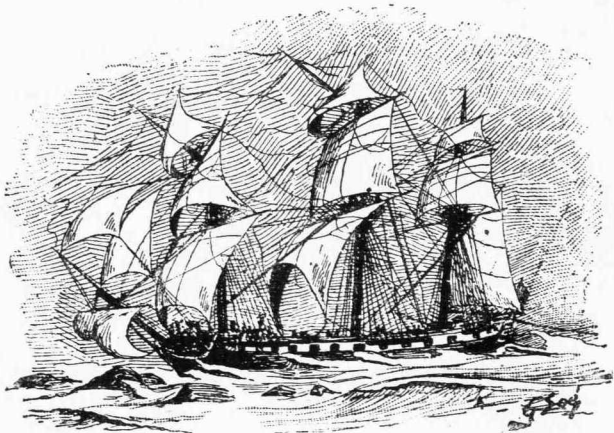
Ὁ ἥλιος ἔχει πολὺ ὥρα βασιλέψει· ἡ μαυρίλα μεγαλώνει ἀκατά-
παυστα· ὁ καιρὸς δυνάμωνε· σύννεφα· ἄρχισαν καὶ συχναῖς φιλαῖς
βροχαῖς, σκοτάδι· πῖσα. «Ἄν δὲν μποῦμε ἀπόψε στὸ Ἀάρ-Μπογάζ,
ἔλεγε ὁ Πατρονάμπης, δὲν θὰ μποῦμε ποτέ». «Ἔτσι εἶναι, ὑψηλό-
τατε» ἔλεγε κι' ὁ καπτάν Νικόλας, «τέτοια βραδυὰ δὲν τὴ ξα-
ναδρίσκομε». Ὁ Πατρονάμπης τὸν ἐκύτταξε στὰ μάτια· φωνάζει
τέσσαρες γενιτσάρους, γκαλιοντζήδες. «Δέστε μου τὸν πιλότο στὸ
μπάγκο τῆς βάρδιας».

Φοβήθηκε μὴ τὸν ρίξῃ ἔξω καὶ τοῦ πηδήσῃ ἔπειτα στὴ θά-
λασσα. Οἱ γκαλιοντζήδες ἄρπαξαν σάν τὸ πούπουλο τὸν καπτάν
Νικόλα καὶ τὸν ἔδεσαν σφιχτὰ ἀπὸ τὴ μέση καὶ ἀπ' τὰ ποδάρια, ὥς
ποῦ νὰ πῇ ὦχ! «Θὰ δίνης τὴ ρότα πιλότε στὸν μπᾶς-ρεῖς, καθαρά
καὶ σίγουρα». Ἐπειτα γυρίζει στὸν πιὸ ἄγριο Γενίτσαρο. «Χασάν,
τὸ νοῦ σου νὰ μὴ μᾶς φιάξῃ καμμιά δουλειὰ ὁ Γιουνάν. Νὰ τοῦ
πάρης τὸ κεφάλι μὲ τὸ γιαταγάνι στὸ πρῶτο σημεῖο. Μπᾶς-ρεῖς,
τὰ σκαντάγια ὀλοένα νὰ δουλεύουνε, νὰ ρωτᾶν τὸ βάθος». Ἐνῶ
τὸν δένανε οἱ γκαλιοντζήδες τὸν καπτάν Νικόλα, τοῦ εἶπε ἀκόμη:
«Ἐλα, Κιοπέκ-ογλου, ἂν μὲ μπᾶσης ἀπόψε στὸ Μπογάζ, νά! ἐδῶ»
καὶ ἄγγιξε μὲ τὸ χέρι του τὸ σαρίκι του, «μάρτυς μου ὁ Προφήτης»
γίνεσαι μπᾶς-ρεῖς μὲ τριάντα χιλιάδες ἄσπρα λουφὲ τὸ χρόνο!»
«Πέκεϊμ, ἐφέντη μου, καπιτάν Πατρόνα!» ἀπεκρίθη ὁ καπτάν
Νικόλας κι' ἔτρεμε ἀπ' τὸν πόνο τοῦ σχοινιοῦ.

* *

Στὴ Σάμο ἔξω τὰ πάντα εἶναι κατασκότεινα. Στὰ κανονοστάσια
οὔτε τοιγάρου δὲν ἀνάβουν. Ἡ βάρδιαις μονάχα ποῦ καὶ ποῦ ἀκούον-
ται, «Ἀλέρτα!» Ὁ καπετάν Σταμάτης, ὁ γενικὸς ἐπιθεωρητὴς
Λαχανᾶς, τρέχουν ἀπὸ ντάπια σὲ ντάπια, ἀπὸ μπεντένι σὲ μπεντένι,
μὲ τὸ κλεφτοφάναιο στὸ χέρι, γιὰ νὰ δοῦν ἂν εἶναι ὄλοι στὴ θέσι
τούς. Στὸν Ἀσπρο-Κάθο ἐξῆντα κανόνια, — χαδάνια καὶ ντανά-
σκαις, — εἶναι ἔτοιμα, τὰ φτιλῖα κοντά. Στὸ Τηγάνι, στὸ φρούριο
τοῦ Λυκοῦργου, ἄλλα ἐξῆντα ὄλο καὶ καταδοῦροι εἶναι ζιασμένα
μὲ τὸ μπερσίμι κατὰ τὴ Καναπίτσα. Οἱ κανονιέροι κοιμῶνται γύρφ

μέ τὰ μπράτσα ἀνασκουμπωμένα, τῆς μπαλάσκαις φορεμέναις· οἱ κουβάδες μέ τὸ νερό, τὰ σκουπιστήρια τῶν κανονιῶν, ὅλα εἶναι ἔτοιμα. Ὁ Σαχτούρης ἔδραλε τῇ πάσσαρα στὴ θάλασσα καὶ πάει στὰ μπουρλότα νὰ ᾄδῃ: ὅλοι οἱ συντροφοναῦτες εἶναι παρῶν ἢ εἶναι ὀξω καὶ γλεντᾶνε, πάντα καλὰ χαρτζιλικωμένοι καθὼς εἶναι. Τὸ φανάρι τοῦ Κότσικα εἶναι σδυστό. Παντοῦ σκοτάδι. Μόνο ψηλὰ στὴ Ζωοδόχο Πηγὴ τὸ καντήλι φέγγει θαμπὰ τοὺς καλογέρους ποῦ-χουν ὀλονυχτία, ἀλλὰ καὶ τ' ἄρματα κοντά. Ἐκεῖ καὶ ὁ δεσπότης ὁ Κύριλλος μέ τὰ πιστόλια στὴ μέση, χωμένος στὸ στασίδι του, ξέ-

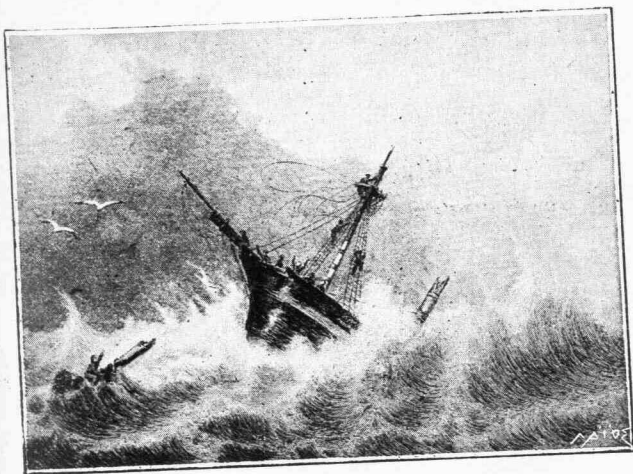
«Ἐστάθηκε σὰν νὰ βῇ τὴν κράτησε ἓνα χέρι σιδερένιο...»

πλεκα τὰ μαλλιά του σὰν τὸ λεοντάρι. Καὶ στὴν πόρτα τῆς ἐκκλη-
σιᾶς πεσμένη στὰ γόνατα εἶναι καὶ ἡ φαμίλια τοῦ καπτάν Νικόλα:

«Ζητῶντας καταφύγιο σὰν ὀρφανὰ πουλιά,
Ὅπ' αἰετὸς τὰ κυνηγᾷ, καὶ χάνουν τὴ φωλιά»

Πέρα στὰ Σώκια ὅμως τὰ πράγματα εἶναι ἀλλοιώτικα. Οἱ Τοῦρ-
κοὶ γλεντᾶνε ἀπὸ πρὶν τὴ νίκη τους· ἔχουν ἀνάψει φωτιαῖς καὶ τὸ
στρατόπεδο ἠχολογáει ἀπὸ τὰ νταούλια, τὸ νάϊ καὶ τὰ ντέφια·
ἄλλοι κάνουν χάτζι τοὺς ἀραπάδες ποῦ χορεύουνε καὶ ἄλλοι τοὺς
μπιχλιβάνηδες ποῦ δεῖχνουν τὴν τέχνη τους. Ἀλλὰ ἡ ψιλὴ βροχὴ
τοὺς σκορπίζει κι' αὐτουνούς σιγά, σιγά καὶ πρὶν ἀκόμη ἀπὸ τὰ
μεσάνυχτα εἶναι σδυσμέναις ὅλαις ἢ φωτιαῖς. Τὴν ὥρα ἐκεῖνη ἢ
«Ἑσμέ» εἶναι ἓνα μίλι μονάχα ἀπὸ τὸ μπουγάζι. Ὁ καιρὸς ἔχει
δυναμώσει πολὺ. Τρέχουν μόνον μέ τὴ γάμπια καὶ τὸ παροκέτο.
Ὁ μπὰς - ρεῖς ρωτᾷ: τὸ δρόμο: «παίρνομε μέ τὴ μπαροκέτα μας

ἐπτά μίλια τὴν ὥρα». «Λίγο» σκέφθηκε ὁ δεμένος πιλότος, «λίγο γιὰ τὴ δουλειά μου». — «Πανιά, λέει, καπετάνιο! Πανιά, βάλε ὅλα τὰ πανιά. Τὸ ρέμμα εἶναι δυνατὸ, θηρίο. Θὰ μᾶς φέρῃ δεξιὰ, θὰ μᾶς ρίξῃ ἀπάνου στὰ σαμιώτικα κανόνια». Ὁ μπᾶς-ρεῖς δειλιάζει, θέλει νὰ ποδίσῃ, ὑποπτεύεται. Ἀλλὰ τώρα ὁ Πατρονάμπης, σὰν πολὺ πολεμικὸς ποῦ ἦτανε, εἶχε πάρει τὸν κατήφορο. «Σώπα ρεῖς! σώπα, γιὰ τὸ σαλαμέτι τῆς κεφαλῆς σου! Βάλε ὅλα τὰ πανιά ἀπάνω! Καὶ τῆς κουρτελάτσες! Ὅ,τι εἶναι γραπτὸ, γραπτὸ. Κισμέτ! Ὅλα τὰ πανιά ἀπάνω». Ἡ φρεγάδα πετοῦσε. Τὸ σκοτάδι ὁμῶς ἦτον τέτοιον

«Ἀποθανέντω ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῶν ἄλλοφύλων!»

ποῦ κι' αὐτὸ τὸ γυμνασμένο μάτι τοῦ καπτάν Νικόλα δὲν ἔδλεπε τίποτα. «Δόξα σοι ὁ Θεός, δὲ βλέπομε οὔτε τὸ δάχτυλό μας». Τέντωνε καλὰ τὸ αὐτί του πότε θ' ἀκούσῃ τὸ μανισμένο κῆμα ποῦ ἀφροκοποῦσε στὰ πόδια τοῦ Κότσικα. Ἐξαφνα τὸ σκαντάγιο ἔδειξε τριάντα ποδάρια. Ἐτοιμάζονται νὰ τὸ ξαναρρίξουν. Ὁ καπτάν Νικόλας φωνάζει τότε σὰν τρελός. «Δὲν εἶναι τίποτα! Εἶναι ὁ πάγκος ποῦ ἀφίνουμε δεξιὰ. Εἴμαστε μέσ' σ' τὸ μπουγάζι! Πατρόνα, εἰσαι μέσα 'στὸ Δάρ-Μπογάζ! Χοῦ, χά, χά, χά, ἡ Σάμο εἶναι δική σου! Μὰ τὸ Θεό, δική σου!»...

Μπούουου!... Ἦταν σὰν νὰ 'πесαν ἑκατὸ κανόνια μαζί. Ἡ «Ἐσμὲ» ἐστάθηκε σὰν νὰ τὴν κράτησε ἓνα σιδερένιο χέρι. Τὸ κουφάρι τῆς σείστηκε δλόκληρο, ὅλοι πέσαν χάμω, ἄλλοι μπρούμουτα,

ἄλλοι ἀνάσκελα, τὰ τσιμπούκια τῶν καταρτιῶν γύρανε, στή πλεοῦσα τὸ καράδι σχίστηκε εἴκοσι ποδάρια, οἱ καλαφάτηδες πετάχθηκαν ὅξω σὰν ποντικοί, δὲν μποροῦσαν νὰ κάνουν τίποτε, τὸ νερὸ ἔμπαινε ποταμός. Τὸ καράδι ἔγυρε μὲ τὴ μπάντα, ἡ πρύμη βύθιζε, τὰ σχοινιά καὶ τὰ παράγκα τῶν δεξιῶν κανονιῶν σπάσανε καὶ τὰ κινόνια κατακυλοῦσαν τσακίζοντας ναύταις καὶ στρατιώταις. Ὁ Πατρονάμπεης ἔσπασε τὰ μοῦτρα του ἀπάνω στὸ μπούσουλα καὶ ὅλοι μαζί ἓνα κουθάρι, αὐτός, ὁ μπᾶς-ρεῖς, ὁ μουτεσαρίφης, οἱ τιμονιέροι, κατακύλισαν ἀπ' τὸ κάσαρο στή θάλασσα. Ὁ γενίτσαρος Χασάν, πιστὸς στή διαταγή, σκαρφαλωμένος στή γυρμένη κουδέρτα τῆς φεργάδας, προχωροῦσε μὲ τὸ γιαταγάνι νὰ πάρῃ τὸ κεφάλι τοῦ καπτὰν Νικόλα. Κεῖνη τὴν ὥρα τὸ φανάρι τῆς σκάλας τοῦ Τσεπχανέ ἔπεσε στὸ μπαροῦτι. Πῆρε φωτιά κι' ὅλοι πῆγαν στὸν ἀέρα. Τὰ βουνὰ τριγύρω σείστηκαν. Ὅλη ἡ Σάμος ἐξύπνησε. Τὰ κανονοστάσια ἔλαμψαν. Τὰ ἑλληνικά καράδια ἄρχισαν τὸ κανονίδι. Οἱ Τοῦρκοι ποδίζουν ἀπὸ παντοῦ. Τὰ στρατεύματα ἀφίνουν τὸ γιαλό.

— Ἀποθανέτω ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῶν ἀλλοφύλων!

[1911]

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ν. ΡΑΔΟΣ

Εἰλικρίνεια ὑπηρετρίας

Ὁ δανειστής. — Μὰ τί κατάστασις εἶνε αὕτη! Πότε «δὲν εἶν' ἐδῶ ὁ κύριος», πότε «λείπει ἡ κυρία». Μὰ τέλος πάντων ποιὸς πληρῶνει ἐδῶ μέσα; . . .

Ἡ ὑπηρέτρια. — Ἐδῶ, κύριε, δὲν πληρῶνει κανένας. . .